

Mécs László börtönversei

RÖVID JEGYZET A VERSEKHEZ

Mécs László (eredeti nevén Mártoncsik József) Hernádszentivánban született 1895-ben. Apja a település kántortanítója volt. Mécs a Jászóvári Premontrei Kanonokrend kassai főgimnáziumában érettségizett, egyetemi tanulmányokat Budapesten folytatott (fő szakja a magyar és a latin), de nem szerzett diplomát. 1914-ben belépett a Jászóvári Premontrei Kanonokrendbe, 1918-ban szentelték pappá. 1919 tavaszán három hétig kiegészítő tanár a kassai rendi főgimnáziumban, majd áprilistól segédkönyvtáros Jászóvárott, az anyaházban. 1920-tól Nagykapos, 1929-től Királyhalmec plébánosa. 1944 októbere végén, a szovjet haderők kárpátaljai előrenyomulásának hírére, elhagyta állomáshelyét, és több mint kilenc éven keresztül Magyarországon településről településre (összesen tizenegyben) bujdokolt. 1953 augusztusában letartóztatták, és tíz év börtönre ítélték demokrácia- és szovjetellenesnek minősített versei miatt. Az Elnöki Tanács 1956 szeptemberében börtönbüntetése hátralévő részét kegyelemből elengedte. Szabadulása után az óbudai Szent Péter és Pál-templom lelkipásztora. 1961-től 1978-ban bekövetkezett haláláig a Pannonhalmi Szociális Otthon, illetve a főapátság lakója volt.¹

Első verseskötete 1923-ban jelent meg. Tagjává fogadta többek között a Petőfi és a Kisfaludy Társaság. Mécs László a két világháború közötti magyar irodalmi élet különleges alakja volt. Az úgynevezett irodalmi körök kevéssé ismerték el lírai teljesítményét, ennek ellenére – a kormányzó politikai elit fellépési és közlési lehetőségekkel támogatott embereként – a korszak egyik legünnepeltebb költőjévé vált. Teltházaz estjein hatalmas ováció fogadta szavalaatit, verseskötetei nagy példányszámban keltek el. Míg a *Nyugat* köréhez tartozó kritikusok gúnyos megjegyzésekkel tűzdelt szövegeket írtak róla, addig a hatalom igyekezett elismerni és kihasználni népszerűségét. Mécs on-

¹ A rövid életrajz forrása: Magyar katolikus lexikon. VIII. köt. 853–854. Részletesebben lásd Kara Anna tanulmányait: *Hazádnak rend(ül)etlenül légy híve?! Mécs László, a jászóvári premontrei kanonok*, in *Fórum Társadalomtudományi Szemle* XIII(2011)/4, 67–86; „Mélyül a vándor lábnyoma.” *Epizódok Mécs László életéből. 1941–1944.* In *Vigília* LXXVI(2011)/8, 626–630; „Én, Mécs...” *Önéletrajz – másodkézből*, in *Fórum Társadalomtudományi Szemle* XVI(2014)/3, 33–45.

totta magából a verseket, rendkívül termékeny szerzőink közé sorolható. Költeményei adatai a Gödöllői Premontrei Apátság Levéltárának gyűjteményében, a Mécs-versadatbázisban kutathatók.²

Viszont Mécs bebörtönzésétől szabadulásáig mindössze hét költeményéről állítható, hogy börtönévei alatt születtek. (Összehasonlításképpen: Gérecz Attila, aki bebörtönzése előtt egyáltalán nem írt, két év alatt negyvenöt verset költött a rabságban.) Mécs eddigi utolsó monográfusa, Bárczi Zsófia, külön írást is szentelt a költő 1950–1960-as évekbeli műveinek.³ Véleménye szerint az 1945 és 1965 közötti időszakban átlagban évi 20-30 verse született Mécsnek, ami hatvan körüli börtönverset jelentene. Nyilván ez egy feltételezés, de mégis jól mutatja a hét valóban megtalált és az esetlegesen elkallódott szövegek közötti nagyságrendnyi különbséget.

Mécs László idős éveiben már nem sokat törődött korábban írt verseivel; elsősorban Brudi Zsuzsa látta el mellette az irodalmi „titkári” feladatokat. Nagy a valószínűsége tehát, hogy a rácsok mögött akár csak a költő fejében megszületett, és csak később lejegyzett strófák elkallódhattak. (Ez a Méccsel kapcsolatos dokumentumoknál igen gyakori: egykori rendtársa, Zimándi Pius monográfiát kívánt írni a költőről, vaskos gyűjteménye is szőrén-szárán eltűnt.) A hét vers mindegyike gépiratban maradt fenn, és közülük csak egy (*Levél édes anyámhoz*) látott napvilágot az *Aranygyapjú* című válogatás második, bővített kiadásában. Nyilvánvaló, hogy a börtönversek a rendszerváltoztatás hajnaláig nem is jelenhettek volna meg Magyarországon, az már kevésbé, hogy az azóta született válogatásokban sem közölték őket, valamint az is szembetűnő, hogy a Mécsről szóló egyre szaporodó írásokban sem említik őket. A költő hivatalos jogörököse a Gödöllői Premontrei Apátság, levéltárukban igyekeznek minden dokumentumot begyűjteni egykori rendtagjaikról, így Mécs Lászlóról is. A Mécs-verskéziratok 31%-a, az autográf kéziratok 56%-a, az egyetlen példányú, meg nem jelent verskéziratok 68,5%-a található Gödöllőn. A gépiratos versek (sok közülük másolat) 68,5%-a Pannonhalmán, a Horváth Jordán-hagyatékban kutatható.

² Lásd Kara Anna: *A Mécs-hagyaték és -versadatbázis a Gödöllői Premontrei Apátság Levéltárában*, in *Fórum Társadalomtudományi Szemle* XXIII(2021)/2, 55–78.

³ Bárczi Zsófia: *Mécs László költészete az ötvenes-hatvanas években*, in *Fórum Társadalomtudományi Szemle*, IX(2007)/4, 49–57.

Bárczi Zsófia is a versek összegyűjtésével töltötte a legtöbb időt, amiről így tájékoztatott: „A Mécs-kutatásom is leginkább egy nyomozásra hasonlított, elveszett szövegek után, egymás után fejtve fel a sokszor zsákutcába vezető nyomokat.” Eleinte próbált utánamenni magántulajdonban levő Mécs-kéziratoknak is, de hamar kiderült, hogy ezek egymás másolatai, különböző dátumokkal ellátva. A Mécs-család tagjai sem tudtak tájékoztatást adni, lehet-e több börtönkölteménye rokonuknak, semmilyen irat, feljegyzés nincs erről a birtokukban.

A premontrei levéltár munkatársa, Kovács Ágnes segítségével azonosítottam a hét verset, melyeket aztán Bárczi Zsófia disszertációjának⁴ függelékéből tudtam kimásolni az Egyetemi Könyvtárban. A verseket itt keletkezési sorrendben közöljük, azt az ötöt, amelyek eddig nem jelentek meg nyomtatásban. (A *Levél édes anyámhoz* című vers az *Aranygyapjú* című kötetben jelent meg 1987-ben. A *Levél mindenkinek* című költeményt eddig nem sikerült fellelni.) A közzététellel elő kívánjuk segíteni, hogy egyrészt a költői pálya íve megrajzolható legyen, és Mécs László munkásságának minden korszakáról legyen képünk, másrészt, hogy a korszak többi börtönversével is összevethetőek legyenek ezek a versek.

HAJNAL GÉZA

⁴ Bárczi Zsófia: *Mécs László lírai beszédmódja*. PhD-dolgozat. Budapest, 2005. A függelék oldalai nem számozottak.